

Veronkierron tutkiminen kokeellisten menetelmien avulla: tuloksia Suomesta

---

Kaisa Kotakorpi, VATT & Tampereen yliopisto

Johdanto

- Suomessa ja muissa Pohjoismaissa tutkijoiden käytettävissä maailman parhaat yksilötason rekisteriaineistot
  - Työmarkkina-asema, koulutus, tulo- ja verotiedot, terveys ....
- Joitain tärkeitä yhteiskunnallisia ilmiöitä on vaikea havaita suoraan rekistereistä
  - Esim. veronkierto – rekistereissä olevat tulotiedot eivät kerro koko totuutta
  - Tällaisten ilmiöiden tutkiminen vaatii huolella suunniteltuja tutkimusasetelmia
- Veronkierto vs. muu virheellinen ilmoittaminen (tax non-compliance)

Miten näkymättömästä voidaan tehdä näkyvää?

- Satunnaistarkastukset
- Rekisteri- ja vertailutiedon käyttö
  - Voidaanko tietoa henkilön tuloista saada muista lähteistä?
- Satunnaistetut kenttäkokeet
  - Toimenpiteiden kohdistaminen satunnaisesti valittuihin ryhmiin mahdollistaa luotettavan vaikutusarvioinnin
  - Kenttäkokeessa kohdehenkilöt toimivat luonnollisessa ympäristössään
  - Esim. informaation tarjoaminen tarkastustodennäköisyydestä (Kleven et al. 2011)

Mitä kokeellisilla menetelmillä voidaan saada selville veronkierrosta?

1. Veronkierron määrä

- Satunnaistarkastukset
- Reaktiot valvontatoimenpiteisiin

2. Virheellisen ilmoittamisen syyt ja siihen vaikuttaminen

- Mahdollisia syitä esim. tiedon puute, tahallinen veronkierto
- Syiden tunnistaminen mahdollistaa valvonnan kehittämisen
- Veronmaksajien ohjaaminen oikeaan ilmoittamiseen
  - (i) Tiedon tarjoaminen ja ilmoittamisen kustannusten vähentäminen
  - (ii) Tarkastuksista kertominen

3. Verovalvonnan ja verojärjestelmän laajempien vaikutusten ymmärtäminen

- Toimenpiteiden dynaamiset vaikutukset ja heijastusvaikutukset
- Toimenpiteiden vaikutukset reaalitalouteen

VATT:n ja verohallinnon yhteishankkeita

- Kaksi isoa kenttäkoetta viime vuosina – Akatemiahanke: ”Harmaan talouden mekanismien tutkiminen kokeellisten menetelmien avulla”
  - Eerola, Kosonen, Kotakorpi, Lyytikäinen & Tuimala, ”Tax compliance in the rental housing market: evidence from a field experiment”, VATT working paper (2019)
  - Harju, Kosonen & Slemrod, ”Missing miles: evasion responses to car taxes”, VATT working paper (2019)
- Muita hankkeita
  - Kosonen & Ropponen, ”The role of information in tax compliance: evidence from a natural field experiment”, Economics Letters 129, 18-21 (2015)
  - Harju, Kosonen & Ropponen, ” Do honest hairdressers get a haircut? On tax rate and tax evasion” (work in progress)
  - Harju, Kauppinen & Ropponen, ”Firm responses to an interest rate barrier”, VATT Working papers 90 (2017)
  - Harju, Kotakorpi, Matikka, Nivala & Ojala, ”The effects of tax audits on firm performance” (work in progress)

Vuokratulojen veronkierto: kenttäkokeen tuloksia

Essi Eerola, VATT

Tuomas Kosonen, Palkansaajien tutkimuslaitos

Kaisa Kotakorpi, VATT ja Tampereen yliopisto

Teemu Lyytikäinen, VATT

Jarno Tuimala, Verohallinto

Miksi hanke on kiinnostava ja tärkeä?

- Vuokratulot kulujen jälkeen 1,6 mrd. € vuonna 2015
  - Verotulot noin 480 milj. €
- Verottaminen perustuu verovelvollisen omaan ilmoitukseen
  - Mahdollisuus veronkiertoon ja kannustin kasvanut, koska pääomatuloverotus on kiristynyt
- Pienimuotoinen vuokraustoiminta yleistä
- Miten paljon veronkiertoa esiintyy ja miten sitä voisi vähentää kustannustehokkaasti?
  - Erilaisia syitä virheelliselle ilmoittamiselle?
  - Rekisteritietojen tehokkaampi käyttö verovalvonnassa?

Tutkimusmenetelmästä

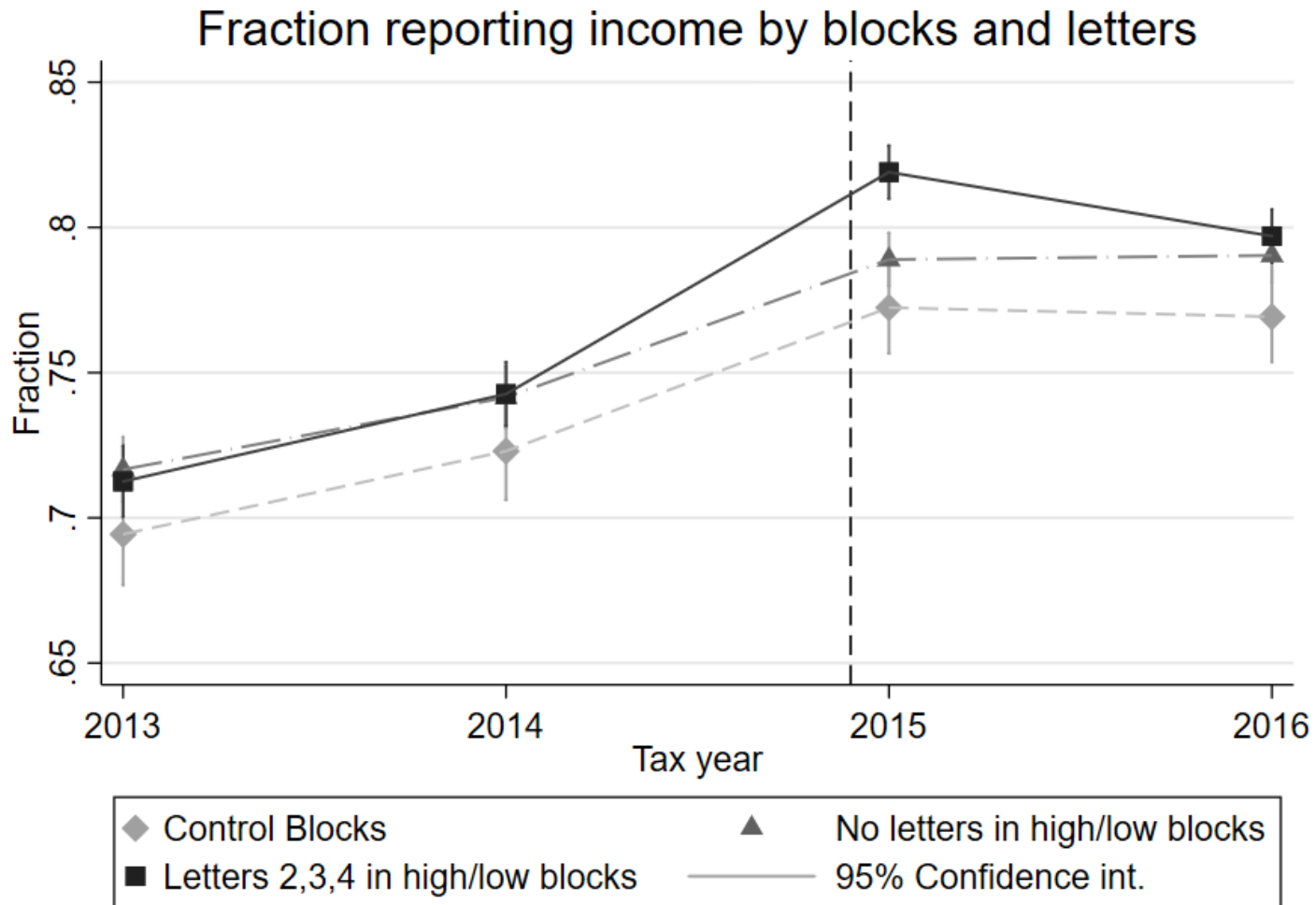
- Uusien vertailutietojen käyttö
  - tiedot asunto-omistuksista + tiedot asuntojen käytöstä
  - Tehdään näkymätön näkyväksi
- Tutkimuksen kohdejoukko: todennäköiset vuokranantajat
  - Henkilöt, jotka omistavat vähintään yhden sellaisen osakehuoneiston, jossa asuu joku muu kuin omistaja
- Kohdejoukon henkilöt jaetaan satunnaisesti ryhmiin, joille kohdistetaan eri toimenpiteitä
  - Kenttäkoekirjeet

Kenttäkokeiden kirjeryhmät

- Neljä kirjeryhmää (N=45,000)
  - (1) Neutraali muistutus veroilmoituksen tekemisestä (N=9,000)
  - (2) Tietoa vuokratulojen ilmoittamisesta (N=9,000)
  - (3) Tietoa vuokratulojen tehostetusta valvonnasta (N=9,000)
  - (4) Tietoa vuokratulojen tehostetusta valvonnasta sekä asuntojen omistusta ja käyttöä koskevien vertailutietojen käytöstä (N= 18,000)
- Kirjeet lähetettiin huhtikuussa 2016
  - Tutkitaan vaikutuksia ilmoituskäyttäytymiseen 2016 -2017 ts. ilmoitukset koskien verovuosia 2015 - 2016

Tuloksia: kirjeiden vaikutukset ilmoittamiseen

Tuloksia: kirjeiden vaikutus ilmoittamiseen

	Raportoi vuokratuloja (0/1)	Vuokratulot (brutto, €)	Vuokratulot (netto, €)
Kirje 1	0.011* (0.006)	166.8 (178.8)	144.5 (87.8)
Kirje 2	0.023*** (0.006)	60.7 (92.7)	68.1 (75.3)
Kirje 3	0.018*** (0.004)	127.1* (71.0)	112.4* (66.4)
Kirje 4	0.030*** (0.004)	177.0 (109.0)	162.1*** (48.8)
N	172,950	172,950	172,950
Kontrolliryhmän keskiarvo	0.747	8 045	4 367

Tuloksia: kirjeiden vaikutus ilmoittamiseen – henkilöt joilla ei vuokratuloilmoitusta v.2014

	Raportoi vuokratuloja (0/1)	Vuokratulot (brutto, €)	Vuokratulot (netto, €)
Kirje 1	0.030* (0.015)	-146.6 (216.5)	-241.2** (87.8)
Kirje 2	0.064*** (0.016)	136.3 (172.1)	42.16 (111.2)
Kirje 3	0.046*** (0.011)	-183.3 (154.3)	-106.5 (100.6)
Kirje 4	0.086*** (0.010)	363.3 (258.7)	159.8 (139.3)
N	45,398	45,398	45,398
Kontrolliryhmän keskiarvo	0.152	1 066	531

Tarkempi kuva toimenpiteiden vaikutuksista

- Pelkkien suorien vaikutusten huomioiminen aliarvioi toimenpiteiden vaikutuksen
- Mahdolliset epäsuorat vaikutukset
  - (i) Kotitalouksien sisällä
  - (ii) Omistajaverkostoissa
  - (iii) Alueellisesti
  - (iv) Vaikutukset asunto-omistukseen
- Koeasetelma mahdollistaa yo. vaikutusten tutkimisen
  - Kohdejoukkoon valitaan (i) yksi henkilö per kotitalous ja (ii) yksi henkilö per omistajaverkosto
  - Alueellinen vaihtelu kirjeiden määrissä (block design)

Tuloksia: huomioidaan kirjeiden epäsuorat vaikutukset kotitalouksien sisällä

	Kaikki			Ei vuokratuloilmoitusta v. 2014		
	PUOLISO raportoi vuokra- tuloja (0/1)	KOTI- TALOUDEN vuokratulot (brutto, €)	KOTI- TALOUDEN Vuokratulot (netto, €)	PUOLISO raportoi vuokra- tuloja (0/1)	KOTI- TALOUDEN vuokratulot (brutto, €)	KOTI- TALOUDEN Vuokratulot (netto, €)
Kirje 1	0.001 (0.015)	195.0 (185.6)	121.2 (103.8)	0.02 (0.016)	-230.8 (312.6)	-342.1* (195.5)
Kirje 2	-0.009** (0.004)	-66.1 (260.7)	19.75 (129.6)	-0.020 (0.016)	325.7 (493.9)	83.97 (233.9)
Kirje 3	0.006 (0.004)	153.7 (94.04)	95.1 (82.53)	0.005 (0.014)	-245.4 (188.3)	-161.1 (127.9)
Kirje 4	0.004 (0.003)	294.7** (148.1)	219.7*** (75.5)	0.020** (0.010)	585.6 (381.9)	285.1 (216.1)
N	106,228	172,950	172,950	23,510	45,398	45,398
Kontrolliryhmän keskiarvo	0.427	10,108	5,492	0.118	1,583	793

Tuloksia: kirjeiden vaikutukset seuraavana vuonna (verovuosi 2016)

- Suora vaikutus vuokratulojen ilmoittamiseen näyttää tilapäiseltä (4. kirjettä lukuun ottamatta)
- Jatkossa selvitettävä onko kyse raportoinnin muutoksesta, vai vuokraustoiminnan muutoksesta

Johtopäätöksiä (1)

- Merkittävä osuus todennäköisten vuokra-asuntojen omistajista ei raportoi vuokratuloja
- Kenttäkoekirjeet lisäsivät vuokratulojen ilmoittamista
  - Vertailutiedon käytöstä kertovilla kirjeillä oli erityisen suuri vaikutus
- Vaikutukset isoja ryhmässä, jossa vuokratuloja ei ilmoitettu edellisenä vuonna
  - Vertailutiedosta kertominen kasvatti ilmoittaneiden määrää 50 % (verrattuna kontrolliryhmään)

Johtopäätöksiä (2)

- Kokonaisvaikutukset suoria vaikutuksia suuremmat
  - Esim. kirjeen 4 verotuottovaikutus 70 € / kirje kotitaloustasolla
  - Ei selviä merkkejä alueellisista kerrannaisvaikutuksista
- Huolellisesti suunniteltu koeasetelma mahdollistaa vaikutusten luotettavan arvioinnin
  - Satunnaistaminen
  - Kirjeiden huolellinen suunnittelu
  - Eri vaikutuskanavien huomioon ottaminen esim. alueellinen vaihtelu kirjeiden määrissä
- Jatkossa kiinnostuksen kohteena erityisesti
  - Heijastusvaikutukset omistajaverkostoissa
  - Veronkierron ja verovalvonnan reaalitaloudelliset vaikutukset